УДК 547.495.2 + 631.8.022.3

СИНТЕЗ ТА РІСТРЕГУЛЮЮЧА АКТИВНІСТЬ N-(1,3-ТІАЗОЛ-2-ІЛ)-N′-(ПІРАЗОЛ-4-ІЛ)СЕЧОВИН

М.В.Вовк, М.К.Братенко*, В.О.Чорноус*, В.С.Петренко, В.В.Швартау**, О.М.Денисенко

Інститут органічної хімії НАН України,
02094, м. Київ, вул. Мурманська, 5. E-mail: mvovk@i.com.ua
* Буковинський державний медичний університет
** Інститут фізіології рослин і генетики НАН України

Ключові слова: 2-амінотіазоли; 4-амінопіразоли; N,N′-дизаміщені сечовини; рістрегулююча активність

Синтезовано ряд нових N-(1,3-тіазол-2-іл)-N′-(піразол-4-іл)сечовин. Дослідження активності отриманих сполук показали, що серед них є речовини з вираженою рістстимулюючою дією.

THE SYNTHESIS AND GROWTH-REGULATING ACTIVITY OF N-(1,3-THIAZOL-2-YL)-N′-(PYRAZOL-4-YL) UREAS
M.V.Vovk, M.K.Bratenko, V.O.Chornous, V.S.Petrenko, V.V.Shwartau, O.M.Denisenko
The synthesis of a number of new N-(1,3-thiazol-2-yl)-N′-(pyrazol-4-yl) ureas has been carried out. The activity's study of the compounds obtained has shown that there are the substances with the marked growth-stimulating action among them.

СИНТЕЗ И РОСТРЕГУЛИРУЮЩАЯ АКТИВНОСТЬ N-(1,3-ТИАЗОЛ-2-ИЛ)-N′-(ПИРАЗОЛ-4-ИЛ) МОЧЕВИН
М.В.Вовк, М.К.Братенко, В.О.Чорноус, В.С.Петренко, В.В.Швартау, О.М.Денисенко
Синтезирован ряд новых N-(1,3-тиазол-2-ил)-N′-(пиразол-4-ил)мочевин. Исследования активности полученных соединений показали, что среди них есть вещества с выраженным ростстимулирующим действием.

Сечовини, які містять у своїй структурі тіазольний або бензтіазольний фрагменти, є класом сполук з потенційною гербіцидною активністю [1-4]. Зокрема, як ефективні засоби у боротьбі з бур'янами використовуються препарати бензтіазурон (N-(бензтіазол-2-іл)-N′-метилсечовина) та метилбензтіазурон (N-(бензтіазол-2-іл)-N′,N′-диметилсечовина) [5]. Крім цього, серед N-тіазоліл-N′-алкіл(арил)сечовин знайдені речовини з аналгетичними [6], бактерицидними [7, 8], антигельмітними [9, 10], антипаразитарними [11] та антиоксидантними [9, 10] властивостями. Також є повідомлення про здатність ряду сечовин даного типу інгібувати транскриптазу вірусу імунодефіциту людини [13] і деякі види тирозинкіназ [14]. У той же час відомості про N-тіазоліл-N′-гетерилсечовини обмежуються тільки синтезом сполук, що містять гетероциклічні залишки 1,3,4-оксадіазолу [15], тіазоло[3,2-a]піримідину [16], імідазо[2,1-b]тіазолу [17] та бензо[b]діазепіну [18].

З врахуванням високої біологічної дії похідних піразолу [19] нам видавалось за доцільне здійснити синтез ряду нових сечовин, які б поряд з тіазольним фрагментом містили і піразольний та дослідити їх рістрегулюючі властивості на рослинних об'єктах.

Для одержання цільових сполук був успішно використаний нещодавно [20] запропонований нами неізоціанатний метод синтезу N-тіазоліл-заміщених сечовин. З цією метою на першій стадії вихідні 2-амінотіазоли 1a-e взаємодією з етилхлорформіатом були перетворені з високими виходами на N-(тіазол-2-іл)-O-етилкарбамати 2a-e. Нагрівання останніх з 4-амінопіразолами 3a-є [21] на протязі 5 год в киплячому толуолі приводить до N-(тіазол-2-іл)- N′-(піразол-4-іл)сечовин 4a-i з виходами 75-90%.

Індивідуальність N, N′-дигетерилзаміщених сечовин 4 a-i (табл. 1) доведена методом ТШХ, склад — результатами елементного аналізу, а будова — ІЧ- та ПМР-спектрами (табл. 2). Зокрема, в ІЧ-спектрах типовими є смуги поглинання груп C=O в діапазоні 1680-1700 $см^{-1}$ та N-H в діапазоні 3200-3300 $см^{-1}$. ПМР-спектри поряд з сигналами замісників R^1, R^3 та Ph характеризуються синглетами C^5-H протонів піразольного кільця при 8,62-8,88 м.ч., N-H-протона, зв'язаного з тіазольним фрагментом, при 8,46-9,00 м.ч. та широкого синглета N-H протона, зв'язаного з піразольним фрагментом при 10,54-11,09 м.ч.

Рістрегулюючу активність синтезованих сполук вивчали в умовах лабораторних дослідів на

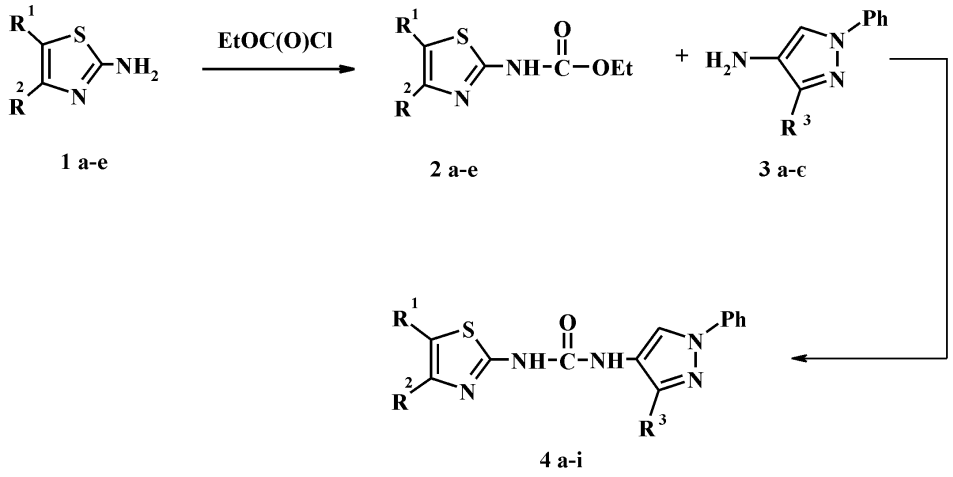

1, 2, $R^1 = R^2 = H$ (а); $R^1 = Me$, $R^2 = MeC(O)$ (б); $R^1 = R^2 = Ph$ (в); R^1, $R^2 = (CH_2)_4$ (г);

R^1, $R^2 = CH_2CH(Me)CH_2CH_2$ (д); R^1, R^2 =3-EtO-бензо-1,6 (є);

3, $R^3 = 4\text{-}FC_6H_4$ (а), $4\text{-}MeC_6H_4$ (б), $4\text{-}MeOC_6H_4$ (в), $3,4\text{-}(MeO)_2C_6H_3$ (г), тієніл-2 (д),

піридил–3 (е), 2,3-бензофурил-5 (є);

4, $R^1 = R^2 = H$; R^3 = тієніл-2 (а), піридил–3 (б); $R^1 = Me$, $R^2 = MeC(O)$; $R^3 = 4\text{-}MeC_6H_4$ (в),

2,3-бензофурил-5 (г); $R^1 = R^2 = Ph$, R^3 = піридин-3 (д); $3,4\text{-}(MeO)_2C_6H_3$ (е); $R^1R^2 = (CH_2)_4$,

R^3 = 2,3-бензофурил-5 (є); R^1, $R^2 = CH_2CH(Me)CH_2CH_2$, $R^3 = 4\text{-}FC_6H_4$ (ж), 2,3-бензофурил-5-(з);

R^1, R^2 = 3-EtO-бензо-1,6, $R^3 = 4\text{-}MeOC_6H_4$(і).

Схема

рослинах озимої пшениці сорту “Лютесценс-7” за методикою Сергеєвої [22]. Досліди проводили в чашках Петрі в 0,9% агар-агаровому середовищі. Повторність дослідів чотирикратна. Облік результатів здійснювали на дев’ятий день після посіву. Отримані експериментальні результати усереднені і представлені в табл. 3.

Як видно з даних таблиці, характер дії структурно споріднених сполук ряду N-тіазоліл-N′-піразолілсечовин 4а-і, в першу чергу, залежить від природи замісника R^3 в положенні 3 піразольного фрагменту. Такий висновок підтверджується порівнянням результатів, отриманих для сполук 4в і 4г, які містять однаковий тіазольний залишок, а

Таблиця 1

Виходи, константи та дані елементного аналізу синтезованих сполук

Сполука	Вихід, %	Т.пл.°С	Знайдено, %			Брутто-формула	Вирахувано, %		
			C	H	N		C	H	N
4а	84	267-269	55,80	3,67	19,16	$C_{17}H_{13}N_5OS_2$	55,57	3,57	19,06
4б	79	258-260	59,32	3,80	23,29	$C_{18}H_{14}N_6OS$	59,66	3,89	23,19
4в	76	>300	64,12	4,95	16,29	$C_{23}H_{21}N_5O_2S$	64,02	4,91	16,23
4г	86	245-246	63,31	4,29	15,21	$C_{24}H_{19}N_5O_3S$	63,01	4,19	15,31
4д	90	256-257	71,23	4,11	12,40	$C_{33}H_{23}N_5O_2S$	71,59	4,19	12,65
4е	83	249-251	69,19	4,78	12,10	$C_{33}H_{27}N_5O_3S$	69,09	4,74	12,21
4є	77	>300	66,19	4,62	15,22	$C_{25}H_{21}N_5O_2S$	65,92	4,65	15,37
4ж	80	275-276	64,14	4,90	15,59	$C_{24}H_{22}FN_5OS$	64,41	4,95	15,65
4з	82	280-282	66,27	4,95	15,09	$C_{26}H_{23}N_5O_2S$	66,51	4,94	14,91
4і	75	294-296	64,17	4,70	14,28	$C_{26}H_{23}N_5O_3S$	64,31	4,77	14,42

Таблиця 2

ІЧ- та ПМР-спектри синтезованих сполук

Сполука	ІЧ-спектр, $см^{-1}$		Спектр ПМР (ДМСО-d_6), δ, м.д.
	C=O	N-H	
4а	1700	3260	7,09-7,53 (10Н, м, $Н_{аром.}$), 8,48 (1Н, с, NH), 8,63 (1Н, с, $С^5Н$), 10,96 ш.с. (1Н, NH)
4б	1695	3295	7,28-8,56 (11Н, м, $Н_{аром.}$), 8,69 (1Н, с, $С^5Н$), 8,98 (1Н, с, NH), 10,56 ш.с. (1Н, NH)
4в	1680	3300	2,27 (3Н, с, Me), 2,39 (3Н, с, Me), 2,53 (3Н, с, MeC(O)), 7,01-7,86 (9Н, м, $Н_{аром.}$), 8,40 (1Н, с, NH), 8,62 (1Н, с, $С^5Н$), 10,84 ш.с. (1Н, NH)
4г	1680	3265	2,35 (3Н, с, Me), 2,43 (3Н, с, Me), 2,57 (3Н, с, MeC(O)), 7,31-7,82 (10Н, м, $Н_{аром.}$), 8,45 (1Н, с, NH), 8,79 (1Н, с, $С^5Н$), 11,07 ш.с. (1Н, NH)
4д	1685	3270	7,24-8,68 (19Н, м, $Н_{аром.}$), 8,75 (1Н, с, $С^5Н$), 9,00 (1Н, с, NH), 11,00 ш.с. (1Н, NH)
4е	1700	3290	3,84 (3Н, с, MeO), 3,88 (3Н, с, MeO), 7,04-7,88 (18Н, м, $Н_{аром.}$), 8,42 (1Н, с, NH), 8,67 (1Н, с, $С^5Н$), 10,97 ш.с. (1Н, NH)
4є	1690	3280	1,10-2,50 (8Н, м, $4CH_2$), 7,39-7,92 (10Н, м, $Н_{аром.}$), 8,82 (1Н, с, $С^5Н$), 8,89 (1Н, с, NH), 11,09 ш.с. (1Н, NH)
4ж	1695	3290	1,07 (3Н, д, Me), 1,44-2,69 (7Н, м, $3CH_2$+CH), 7,29-7,86 (9Н, м, $Н_{аром.}$), 8,88 (1Н, с, $С^5Н$), 8,98 (1Н, с, NH), 10,54 ш.с. (1Н, NH)
4з	1680	3300	2,41 (3Н, д, Me), 1,46-2,62 (7Н, м, $3CH_2$+CH), 7,32-7,91 (10Н, м, $Н_{аром.}$), 8,78 (1Н, с, $С^5Н$), 8,94 (1Н, с, NH), 11,07 ш.с. (1Н, NH)
4і	1695	3285	1,39 (3Н, т, Me), 3,86 (3Н, с, MeO), 4,06 (2Н, кв, CH_2), 6,95-7,82 (12Н, м, $Н_{аром.}$), 8,38 (1Н, с, NH), 8,67 (1Н, с, $С^5Н$), 10,91 ш.с. (1Н, NH)

відрізняються тільки замісником R^3 в піразольному циклі. При цьому сполука 4г з 2,3-бензофурильним замісником виявляє виражену рістстимулюючу дію за показником маси кореня. В той же час вона помітно інгібує довжину надземної частини. Подібна активність є характерною для

Таблиця 3

Рістрегулююча активність сполук 4 а-і

Сполука	Концентрація сполуки, %	Активність, % до контролю			
		маса сирої речовини кореня	висота надземної частини	маса сирої речовини рослини	схожість
4а	0,01 0,001 0,0001	97,1 103,8 105,4	97,4 99,4 97,4	97,1 98,7 94,3	99,8 98,4 102,5
4б	0,01 0,001 0,0001	93,7 106,7 108,5	99,6 93,2 90,1	96,4 98,8 100,1	100,0 102,5 103,3
4в	0,01 0,001 0,0001	81,4 101,1 101,9	97,4 92,9 93,6	92,3 99,7 96,5	99,9 100,0 100,0
4г	0,01 0,001 0,0001	108,1 113,4 115,5	69,1 69,5 69,9	94,2 95,1 94,8	103,1 104,5 107,1
4д	0,01 0,001 0,0001	110,6 108,9 115,6	73,2 69,7 65,4	95,2 90,8 94,1	101,3 105,5 107,4
4е	0,01 0,001 0,0001	98,2 98,6 98,4	88,2 88,3 88,1	95,1 96,8 95,6	96,9 98,0 95,5
4є	0,01 0,001 0,0001	97,9 114,3 116,2	100,0 96,5 99,1	95,6 94,5 97,3	103,2 107,2 109,4
4ж	0,01 0,001 0,0001	87,7 98,1 97,9	68,1 78,5 80,2	88,8 94,1 93,3	95,7 97,3 100,0
4з	0,01 0,001 0,0001	96,5 114,3 116,2	99,8 100,0 95,3	92,8 96,8 98,4	100,0 106,7 111,4
4і	0,01 0,001 0,0001	101,4 99,6 97,2	104,2 101,5 100,8	100,3 96,7 94,2	102,1 100,0 100,8

сполук 4є і 4з, які містять такий самий замісник R^3 і практично споріднені тіазольні фрагменти.

Сполуки 4г, д, е, з у низьких концентраціях помітно посилювали схожість насіння озимої пшениці, яка в умовах досліду на агарі становила 88%.

Дослідження гострої токсичності синтезованих речовин на прикладах сполук 4а, г, є показало, що вони є малотоксичними, їх $ЛД_{50}$ складає більше 2000 мг/кг.

Таким чином, отримані нами результати визначають перспективність подальшого пошуку нових високоефективних регуляторів росту рослин серед N-(тіазол-2-іл)-N′-(піразол-4-іл)сечовин.

Експериментальна частина

ІЧ-спектри речовин записані на приладі UR-20 в таблетках KBr. Спектри ПМР отримані на приладі Varian-Gemini (300 МГц) в розчині ДМСО-d_6, внутрішній стандарт — ТМС.

N-(1,3-Тіазол-2-іл)-О-етилкарбамати (2а-е) одержані, як описано раніше [20].

N-(1,3-Тіазол-2-іл)-N′-(піразол-4-іл)сечовини (4 а-і) (табл. 1, 2). Суміш 0,01 Моль карбамату 2 а-е і 0,011 Моль аміну 3 а-є нагрівали при кип'ятінні в 25 мл ксилолу на протязі 5 год. Розчинник випарювали, до залишку додавали 20 мл етанолу, нагрівали при кип'ятінні протягом 30 хв, охолоджували і відфільтровували.

Висновки

1. Взаємодією N-(1,3-тіазол-2-іл)-О-етилкарбаматів з 4-амінопіразолами отримані раніше невідомі N-(1,3-тіазол-2-іл)-N′-(піразол-4-іл)сечовини.

2. У ряду синтезованих сполук знайдені речовини з вираженою стимулюючою дією на ріст кореневої системи пшениці та схожості насіння.

Література

1. Пат. 1932609 ФРН (1970) // С.А. — 1970. — Vol. 72. — 121514 r.
2. Пат. 2116956 ФРН (1972) // С.А. — 1972. — Vol. 76. — 141534 h.
3. Пат. 4012225 США (1977) // С.А. — 1977. — Vol. 87. — 5673 c.
4. Пат. 4086240 США (1978) // С.А. — 1978. — Vol. 89. — 109486 b.
5. Меркулов Н.Н., Новожилов К.В., Пылова Т.Н. Химические средства защиты растений (пестициды). — М.: Химия, 1980. — 287 с.
6. Пат. 2614189 ФРН (1978) // С.А. — 1978. — Vol. 88. — 22887 p.
7. Francisco G.P., Li Zh., Albright J.D. et al. // Bioorg. Med. Chem. Lett. — 2004. — Vol. 14. — P. 235-239.
8. Beyer D., Kroll H.-P., Endermann R., Schiffer G. et al. // Antimicrob. Agents and Chemother. — 2004. — Vol. 48. — P. 525-532.
9. Zee-Cheng K.Y., Cheug C.G. // J. Med. Chem. — 1979. — Vol. 22. — P. 28- 32.
10. Wolchoshoter N., Ninjat M., Tinlanc B. et al. // Eur. J. Med. Chem. Ther. — 1986. — Vol. 21. — P. 59-64.
11. Пат. 451156 Швейцарія (1968) // С.А. — 1968. — Vol. 69. — 96700 p.
12. Dopliaz A., Ferreti H.E., Vertuani G. et al. // Eur. J. Pharmacol. — 2002. — Vol. 436. — P. 187-196.
13. Bell F.W., Contreli A.S., Hoegberg M. et al. // J. Med. Chem. — 1995. — Vol. 38. — P. 4929-4936.
14. Witya J., Das J., Moguiv R.V. et al. // Bioorg. Med. Chem. Lett. — 2003. — Vol. 13. — P. 4007-4010.
15. Westphal G., Henklein P. // Z. Chem. — 1969. — Vol. 9. — P. 425-426.
16. Shridhar D.R., Jogibhukta M., Kriskon V.S. // Ind. J. Chem. Sect. B. — 1986. — Vol. 25. — P. 345-346.
17. Mulesic M., Krbavcic A., Stanovkik B. // J. Heterocycl. Chem. — 1997. — Vol. 34. — P. 49-56.
18. Murakami Y., Hara H., Okada T. et al. // J. Med. Chem. — 1999. — Vol. 42. — P. 2621-2632.
19. Мельников Н.Н. Пестициды. — М.: Химия, 1987. — С. 567-571.
20. Вовк М.В., Лебедь П.С. // ЖОрХ. — 2006. — Т. 39, вып. 42. — С. 108-111.
21. Choronous V.A., Bratenko M.K., Vovk M.V. // ЖОФХ. — 2005. — Т. 3, №1 (9). — С. 3-5.
22. Сергеева Т.А. // Защита растений. — 1963, №2. — С. 42-43.

Надійшла до редакції 21.04.2006 р.